

Volmar
Lindman

TURUN LINNASSA PÅ ÅBO SLOTT

NTAMO

TURUN LINNASSA
PÅ ÅBO SLOTT

Volmar Lindman

TURUN LINNASSA
PÅ ÅBO SLOTT

KERTOMUS JUHANA-HERTTUAN AJOILTA
SKILDRING FRÅN HÄRTIG JOHANS TID

Suomentanut
Berndt Grönlund

Jälkisana, runokäännös &
huomautukset
Erika Pihl

N T A M O
Helsinki
2 0 2 3

KIRJA ON TOTEUTETTU
YHTEISTYÖSSÄ PROF. SARI KIVISTÖN
JOHTAMAN JA KONEEN SÄÄTIÖN
RAHOITTAMAN TUTKIMUSHANKKEEN
”KIRJALLINEN SUKUPUUTTO,
KADONNEET KIRJALLISUUDEN LAJIT
JA MENNEISYYDEN KUVITTELU”
(TAMPEREEN YLIOPISTO) KANSSA.

UUSINTAPAINOS KAHDESTA ORIGINAALISTA
V[olmar]. Lindman, *På Åbo slott. Skildring från härtig Johans tid.*
Holm, Helsingfors 1892.
V[olmar]. Lindman, *Turun linnassa. Kertomus Juhana-Herttuan ajoilta.*
Suom. B[erndt]. G[rönlund]. Holm, Helsinki 1892.

© Erika Pihl (jälkisana, huomautukset, runokäännös)
ISBN 978-952-215-903-8

ULKOASU
Göran de Kopior

KANNEN KUVA & VALOKUVA S. 200
Robert Wilhelm Ekman, *Vinterfisk utanför Åbo slottet*
(Talvikalastusta Turun linnan ulkopuolella, 1872), öljy kankaalle,
68 x 89,5 cm (Valokuva: Hannu Aaltonen / Kansallisgalleria,
Wikimedia Commons) [kuva käännetty & rajattu]; valokuva lehdestä
Tidskrift för Djurskyddsförenningarna i Finland 7–8/1898, 120.

VALMISTAJA
BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

NTAMO
Helsinki 2023
www.ntamo.net

”Handlingen löper [...] raskt framåt, och då den ton som genomgår berättelsen i allo är ädel och upphöjd, kan boken i detta afseende möjligen försvara sin plats.”

— G—R.

Finsk Tidskrift 6/1893

”Yksityiset kuvaukset ja hetken mielialat, varsinkin muutammat, ovat kyllä elävästi ja kuvaavasti piirrettyt, ja tekijällä näyttää olevan sujuva esitystapa [...]”

ANON.

Päivälehti 22/xii/1892

Innehåll:

I.	Storm på hafvet	
II.	En landtlig fristad	
III.	På Raseborg	
IV.	Ståten på Åbohus	
V.	Dryckeslaget i gillesalen	
VI.	Moln på vårhimmelen	
VII.	En utflykt till Katrinedal	
VIII.	Fången	
IX.	En oväntad upptäkt	
X.	Drömmar — verklighet	
XI.	Orubblig i sin föresats	
XII.	Bojorna lösas	
XIII.	Nya upptäckter. — En fristad på Runsala .	
XIV.	En kamp mellan kärlek och plikt	
XV.	Brödrafäjd	
XVI.	Härtigen och härtiginnan	
XVII.	På nattliga böljor	
XVIII.	Onda rykten	
XIX.	Nederlag	
XX.	Offer	
XXI.	Slutet	

SISÄLTÖ

I. Myrsky merellä.	8
II. Turvapaikka maalla.	16
III. Raaseporissa.	24
IV. Juhlamenot Turun linnassa.	34
V. Juomingit seurasalissa.	42
VI. Pilviä kevättaivaalla.	54
VII. Retki Katrinedaaliin.	62
VIII. Vanki.	72
IX. Odottamaton löytö.	78
X. Unelmat. – Todellisuus.	82
XI. Järkähtämätön päätöksessään.	88
XII. Kahleet päästetään.	94
XIII. Uusia löytöjä. – Turvapaikka Ruissalossa.	104
XIV. Taistelu rakkauden ja velvollisuuden välillä.	122
XV. Veliriita.	136
XVI. Herttua ja herttuatar.	146
XVII. Öillisillä aalloilla.	158
XVIII. Pahoja huhuja.	162
XIX. Tappio.	166
XX. Uhri.	174
XXI. Loppu.	180

Erika Pihl, Huomautuksia 186

Erika Pihl, Jälkisana 187

Volmar Lindman, Åbo slott (1881) / Turun linna (suom. Erika Pihl) 196

I.

Storm på hafvet.

Det var kort före jul 1562.

En bitande nordan klädde Finska vikens vågor i skum, det hven i tackel och tåg på den lilla flottan, som den mörka december-morgonen kämpade en förtviflans kamp med storm och oväder. Redan mången gång hade man ombord å densamma misströstat om att uppnå den efterlängtrade finska kusten, ty nya motigheter hade alt jämt med envis hårdnackenhets ställt sig i vägen. Den 30 november lämnade man med de ljusaste förhoppningar den estländska stranden, ty trots den sena årstiden lofvade det då rådande vackra vädret och den gynnsamma vinden en snar öfverresa; men hunnen ett stycke ut på de tungt framrullande böl-

I.

MYRSKY MERELLÄ.

Oltiin joulun edellä 1562.

Tuima pohjatuuli ajeli Suomenlahden vaahtopäisiä aaltoja korkealle, vihellys kuului sen pienen laivaston mastoissa ja köysissä, joka pimeänä joulukuun aamuna taisteli hurjan taistelun myrskyn ja rajuilman kanssa. Jo monet kerrat oli laivastolla epäilty saapumisesta ikävöidylle Suomen rannalle, sillä uusia vastuksia oli yhä edelleen itsepintaisesti ilmestynyt eteen. Marraskuun 30 päivänä oli mitä valoisimmilla toiveilla lähdetty Vironmaan rannasta, sillä myöhäisestä vuodenajasta huolimatta lupasivat silloinen kaunis ilma ja myötäinen tuuli nopean ylimenon; mutta palan matkan päässä keikkuvilla

jornas ban byttes de ljusa vyerna i mörker och nu hade man redan i två dygns tid fått röna spår af elementens raseri.

Mörk i hågen och med rynkad panna tillsporde härtig Johan tidt och ofta under timmar-
nas tröga framfart besättningen på „Ursus Finlandicus“, som gick i téten, om ej konturerna af hans härtigdöme redan skymtade i fjärran, men alt fortfarande ljödo svaren lika nedslående och alt större blef oron hos flottans kvinnliga passagerare, hvilka med bäfvan i sitt inre och halft stelnade af den tilltagande vinterkölden klädde framtiden i helt annat än ljusa färger. Lämnade så åt sina tankar under denna nästan kvalfulla förväntan på bättre tiders gryning framletade de ur det flydda hvarje reminiscens om mindre gynn-
samma händelser och ställande dessa vid sidan af det, som i de lifligaste färger nu utspelades inför dem, uppjagade de i en hast alla farhågor ur deras dolda nästen. Vid tornerspelen under bröllopsfesterna i Vilna hade ju ryttare sårats och hästarstupat — ett tecken också det på annalkande olyckor.

Härtiginnan, lika skön som hängifven sin katolska tro, hade uppbjudit alt för att lugna de upprörda tärnorna. På hennes inrådan hade de höjt till Guds moder visst ett dussin aven och bedt sina radband till ända hvarje dag, men deras böner förblefvo ohörsammade och den frid de genom desamma hoppats vinna var icke blott

aalloilla muuttuivat valoisat toiveet pian, ja kaksi vuorokautta oli jo toivottomasti taisteltu elementtien raivoa vastaan.

Synkkämielisenä ja ryppyisellä otsalla kyseli Juhana-herttua tuon tuostakin, hetkien hitaasti vierieessä, miehistöltä laivalla *Ursus Finlandicus*, joka kulki etumaisena, jos ei herttuakuntansa ääriviivoja jo näkynyt etäällä, mutta yhä edelleen olivat vastaukset yhtä masentavia ja yhä levottomimmiksi tulivat kömpelöt laivastolla matkustajat, jotka vapisevalla sydämellä jo puoleksi kangistuneina yhä kovenevasta talvipakkaisesta katselivat vastaisuutta mitä pimeämmässä valossa. Jätettyinä mietintöihinsä melkein tuskallisesti odotellessaan parempain aikain koittamista muistelivat he menneiltä ajoilta jokaista epäsuotuista tapausta, ja asettaen ne sen rinnalle mikä mitä elävämmästi tapahtui heidän silmänsä edessä, herättivät he kaikki kummitukset salaisista pesistään. Keihäisillä ollessa häiden aikana Vilnassa oli ratsastajia haavoitettu ja hevosia kaatunut – myöskin ne ennustaen tulevia onnettomuuksia.

Herttuatar, yhtä kaunis kun harrastunut katolilaiseen uskontoonsa, oli tehnyt mitä voi rauhoittaakseen levottomia neitoja. Hänen kehoituksestaan olivat he Jumalan äidin tykö koroittaneet kumminkin tusinan ”ave Mari’oita” ja rukoilleet rukousnauhansa loppuun joka päivä, mutta heidän

icke vunnen, utan till och med den sista hoppfulla gnistan hade långt för detta slocknat.

Omsider lade sig stormen något fram på förmiddagen den 3 december och den snötjocka, som i långa, outhärdliga timmar skymt hvarje utsikt, försvann. Med ett utsägligt jubel hälsade man å flottan den åter frambrytande solens guldgula strålar, hvilka med sitt skimmer skänkte en egendomlig, vemodigt skön fägring åt det skumhöljda hafvets ändlösa fält.

Men ännu var vinden så pass våldsam, att man föga kunde egna hoppet om en lycklig utgång af den besvärliga resan någon tilltro. Farhågan för att man under de fasansfulla sista dyggen tagit en fullkomligt oriktigt kurs byttes också mer och mer i visshet.

Efter yttermera några timmars orolig jäktan såg man så de första svaga konturerna af land skymta i fjärran, för att ånyo såsom ljufva hägringar försvinna i dunkel. Solens vänliga anlete mäktade ej håller länge bada sig i sitt ljus, innan nya skyar kommo och drogo sin ogeomträngliga slöja öfver detsamma.

Det gick med svindlande fart, ehuru långt ifrån alla segel voro tillsatta. Ånyo doko de efterlängtade konturerna fram i fjärran, de gestaltade sig nu småningom till annalkande klippor och bärg med på krönen dominerande nödvuxna tallar och granar. Redan satte man kurs

rukouksiansa ei kuultu ja sitä rauhaa, jota niiden kautta toivoivat saavansa, ei saapunut, vaan oli sen sijaan viimeinenkin toivon kipinä jo aikoja sitten sammunut.

Vihdoin aamupuolla päivää joulukuun 3 päivänä heikkeni myrsky vähän ja se lumituisku, joka pitkät, tuskalliset tunnit oli peittänyt kaiken näkö-alan, taukosi. Sanomattomalla riemulla tervehdittiin laivastolla esiintyvän auringon kullankeltaisia säteitä, jotka kimellyksellään antoivat omituisen, synkkämielisesti ihanan kauneuden vaahtoisen meren äärettömälle ulapalle.

Mutta vielä oli tuuli niin kova, että tuskin voitiin panna mitään toivoa vaivaloisen matkan onnellisesta lopusta. Pelko, että viimeisinä kauheina päivinä oli poikettu täydellisesti pois oikealta uralta muuttui myös yhä enemmän todeksi. Vielä muutaman tunnin levottoman odotuksen jälkeen nähtiin ensimmäiset, heikot ääripiirteet maasta siintävän etäällä, taas uudelleen suloisen kajastuksen tavalla kadotakseen pimeyteen. Auringon ystävällinen levy ei myöskään voinut kauvan pitää itseänsä näkyvissä, ennenkuin uudet pilvet tulivat ja peittivät sen läpitunkeemattomalla peitteellään.

Kuljettiin hurmaavaa vauhtia, vaikk'ei likimainkaan kaikkia purjeita ollut levitetty. Uudelleen tulivat ikävöidyt ääriiviivat esiin etäällä, ne muodostuivat vähitellen läheneviksi

förbi det första skäret, mot hvars strandhällar de tunga vågorna knapt mer mäktade vräka sig fotshögt; den ena udden följde på den andra, skogarna blefvo allt tätare och mera högresta — men tornspetsarne af Åbohus framdöko ej — — — — man insåg nu, hvad man redan länge förmodat, att man hamnat å helt andra trakter än dit målet ursprungligen var förlagdt.

vuoriksi ja kallioiksi, joiden harjuilla kitukasvuiset männyt ja kuuset vallitsivat. Jo ohjattiin ensimmäisen karin sivu, jonka rantakiviä vastaan raskaat aallot kykenivät lyömään tuskin jalkaa korkeammalle; niemi seurasi niemen perään, metsät tulivat yhä tiheämmiksi ja korkeimmiksi – mutta Turun linnan tornihuippuja ei tullut näkyviin – – – – havaittiin nyt, mitä jo kauvan oli arveltu, että oli tultu aivan toisille seuduille kun mitä alkuaan oli tarkoitettu.

II.

En landtlig fristad.

Förvåningen på den lilla prästgården i Västra Nyland vardt ingalunda liten, då en budbärare fram på dagen den 3 december ankom dit med underrättelse, att en flotta kastat ankar på fjärden utanför samt att man af flaggan på en af stormasterna tydligt kunde sluta till, att höga gäster funnos ombord.

Den fromme Eskil Isæus och hans maka sutto som bäst och förtärde sin enkla middagsmåltid, då de första ryktena härom nådde fram hit, och han hade knapt hunnit läsa från bordet innan en ryttare redan sprängde upp på gården och tillsade, att hans härtigligna nåde önskade erhålla nödiga ekipager för att jämte sin gemål och hoffolket fortsätta resan till Åbo slott. I värsta fall var man ock nöjd med ett tak öfver hufvudet under

”

istui hän Turun linnassa vaipuneena
ajatuksiin muistellessaan suurta, mustaa
silmäparia keskellä mustia kiehkuroita

satt han på Åbohus försjunken i
grubblrier vid tanken på ett par stora mörka
ögon bäddade i en natt af lockar

NTAMO 2023

ISBN 978-952-215-903-8

VOLMAR LINDMAN (1861–1939) OLI
TURUSSA SYNTYNYT HELSINKILÄINEN
TOIMITTAJA JA KIRJAILIJA, JONKA
ESIKOISROMAANI ON HISTORIAALLINEN
KUAELMA ZAIDASTA JA HANSISTA
KUNINKAALLISEN VELJESRIIDAN
SIJAISKÄRSIJÖINÄ. KAKSIKIELISEEN
UUTEEN LAITOKSEEN 1892
ILMESTYNEESTÄ ROMANTTISESTA
KERTOMUKSESTA SISÄLTYYVÄT
KIRJALLISUUDENTUTKIJA, FT
ERIKA PIHLIN HUOMAUTUKSET,
JÄLKISANA JA RUNOKÄÄNNÖS.

